Elke druppel water telt

Samen werken aan een veerkrachtig Rijn- en IJsselgebied

[foto's worden voor 18 november toegevoegd]

Programma Water Natuurlijk Rijn en IJssel 2027-2031

Water Natuurlijk is de landelijke waterschapspartij die zich inzet voor schoon water, een gezonde natuur en een leefbare omgeving voor mens en dier (landelijk programma).

In het grote, afwisselende gebied van Waterschap Rijn en IJssel zien we dagelijks hoeveel mensen zich daarvoor inzetten. Inwoners die hun tuin vergroenen. Vrijwilligers die beken herstellen. Ondernemers die kringlopen sluiten. Lokale initiatieven die natuur, water en samenleving dichter bij elkaar brengen.

Denk aan initiatieven rond drinkbare rivieren, waterberging, nieuwe vormen van landbouw zoals natuurinclusief boeren en het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater.

Samen laten ze zien hoe een veerkrachtige, klimaatbestendige regio eruitziet: een landschap dat water koestert, natuur versterkt en mensen verbindt.

Dat geeft ons hoop.

Want de oplossingen voor de uitdagingen van deze tijd ontstaan niet alleen in beleid en bestuurskamers. Ze ontstaan juist ook buiten. In het landschap. In dorpen en steden. Op erven, landgoederen en langs beken.

Water verbindt mensen. En mensen maken het verschil. Daarom willen wij goede voorouders zijn: door het water, de natuur en het landschap beter achter te laten dan we ze aantroffen.

Daarom geloven wij in samenwerking, vakmanschap, naoberschap en initiatieven van onderop. We geloven in het voortouw nemen, in vóórleven, laten zien hoe. En doen.

Wij kijken naar het hele stroomgebied, maar zoeken oplossingen dicht bij de bron die passen bij de plek én de mensen die er wonen en werken.

[kaart van onze stroomgebieden! Nog invoegen]

Dit is onze kernboodschap:

1. Schone en gezonde rivieren en beken
2. Een landschap als een spons
3. Meer groen en water dichtbij huis

We willen dit bereiken door samen te werken met inwoners, ondernemers, boeren en maatschappelijke organisaties. Iedereen die kan bijdragen aan oplossingen, nodigen wij uit om mee te doen.

Hier bouwen we op voort

Successen uit de bestuursperiode 2023-2027

- Van afvoeren naar vasthouden

Regenwater werd lange tijd gezien als iets dat zo snel mogelijk moest worden afgevoerd. Water Natuurlijk Rijn en IJssel hielp mee aan een andere manier van denken: houd water vast waar het valt.

Met het project Elke Druppel De Grond In (EDDGI) kreeg deze aanpak een naam én een beweging. Steeds meer partijen werken daardoor aan een landschap dat water langer vasthoudt en beter bestand is tegen droogte.

Zo groeit stap voor stap een nieuwe watercultuur: niet koste wat het kost afvoeren, maar water vasthouden waar het kan. Een klimaatadaptieve Achterhoek begint immers als iedere druppel de bodem in gaat.

- Meer biodiversiteit langs 3.500 kilometer watergangen

Water Natuurlijk zette zich in voor meer natuur langs sloten, beken en oevers. Denk bijvoorbeeld aan meer ruimte voor libellen, ijsvogels en planten op de oevers en in het water. Sinds 2022 wordt het maaibeheer van 3.500 kilometer watergangen natuurvriendelijker uitgevoerd. Door niet alles tegelijk te maaien, blijven er schuil- en leefplekken over voor planten en dieren.

Daarnaast werken we aan 1.500 kilometer natuurvriendelijke oevers en groene verbindingszones langs watergangen. De eerste 70 kilometer wordt nu aangelegd. Zo groeien watergangen uit tot groene linten door het landschap, waar meer ruimte ontstaat voor natuur.

- Meer bescherming voor beken en rivieren

Schoon water ontstaat niet vanzelf. Daarom zette Water Natuurlijk zich in voor duidelijke regels rond lozingen op beken, sloten en rivieren, en voor betere handhaving. Zo krijgt de waterkwaliteit betere bescherming en komen de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) dichterbij.

- Water is te waardevol om weg te gooien

Water Natuurlijk zette waterbewust gedrag steviger op de agenda. Tegelijk worden rioolwaterzuiveringen steeds vaker plekken waar grondstoffen zoals Kaumera, energie en nutriënten worden teruggewonnen. Zo groeit het besef dat water niet alleen iets is om af te voeren, maar een waardevolle bron voor de toekomst.

- Ruimte voor de energietransitie

Water Natuurlijk zette zich in voor initiatieven die bijdragen aan duurzame energie en een toekomstbestendig energiesysteem. Zoals IJsselwind, de ontwikkeling van Smart Energy Hubs en het benutten van energie uit bijvoorbeeld biogas vanuit ons eigen rioolslib. Door deze samenwerking met ondernemers, energiecoöperaties en innovatieve projecten dragen we bij aan een klimaatrobuuste regio.

1. Schone en gezonde rivieren en beken

Water is de basis van al het leven.

Schoon water is belangrijk voor mensen, dieren, planten; nu en voor toekomstige generaties. Toch staat de waterkwaliteit onder druk door medicijnresten, pesticiden, microplastics, PFAS en andere schadelijke stoffen.

Water Natuurlijk wil werken aan rivieren en beken die weer gezond zijn.

Dat geldt voor grote wateren zoals de Rijn en de IJssel, maar net zo goed voor de Berkel, de Oude IJssel, de Baakse Beek, de Schipbeek, de Veluwse sprengenbeken en talloze kleinere beken die samen het watersysteem van Rijn en IJssel vormen. Daaronder ligt het grondwater, onzichtbaar maar onmisbaar als bron voor beken, natuur en drinkwater.

Niet alleen omdat schoon water noodzakelijk is, maar ook omdat het een graadmeter is voor de gezondheid van onze hele leefomgeving.

Daarom kijken wij verder dan de beek of rivier alleen. We kijken naar de hele stroom van het water, naar alles wat invloed heeft op de waterkwaliteit: van producent tot gebruiker, van medicijnkastje tot riool, van bedrijfsterrein tot beek en van beek tot rivier.

Wat voor de één afval is, kan voor een ander een grondstof zijn. Daarom zetten wij in op het terugwinnen van waardevolle stoffen uit afvalwater en het sluiten van kringlopen. Rioolwaterzuiveringen zijn niet alleen zuiveringsinstallaties, maar steeds vaker ook grondstoffenfabrieken. Hier worden grondstoffen, nutriënten en energie teruggewonnen die opnieuw kunnen worden gebruikt.

Een mooi voorbeeld is Kaumera. Dat is een grondstof die wordt teruggewonnen uit korrelslib van rioolwaterzuiveringen. Het is een duurzaam alternatief voor diverse fossiel-gebaseerde chemicaliën. Zo draagt circulariteit bij aan schoon water.

[kader]
Wij zetten ons in voor:

- waterbewust gedrag over wat we gebruiken, lozen en doorspoelen;
- slimmer zuiveren van afvalwater door betere samenwerking met gemeenten;
- het verwijderen van medicijnresten en andere schadelijke stoffen;
- terugwinning en hergebruik van grondstoffen uit afvalwater;
- minder riooloverstorten;
- betere monitoring en handhaving.

[kader tot hier]

2. Een landschap als een spons

In ons gebied merken we steeds vaker hoe kwetsbaar het watersysteem is. Op de hoge zandgronden van de Veluwe en in de Achterhoek hebben we te maken met lange droge perioden, terwijl hevige buien in de hele regio juist voor wateroverlast zorgen. Het is steeds vaker óf te droog óf te nat. Dat vraagt om een andere manier van omgaan met water.

Water is een kostbare en steeds schaarsere grondstof. Daarom willen we water beter vasthouden, slimmer gebruiken en waar mogelijk opnieuw benutten.

Niet snel afvoeren,
maar slim vasthouden.

Een gezonde bodem werkt als een spons. Die neemt water op in natte perioden en geeft het geleidelijk weer af wanneer het droog wordt. Daarom kiest Water Natuurlijk voor een landschap dat water vasthoudt waar het valt en ruimte biedt aan water wanneer dat nodig is.

De rol van agrariërs is daarbij belangrijk. Boeren die werken aan een gezonde bodem, schoon water en meer biodiversiteit helpen mee aan een landschap dat beter bestand is tegen droogte en extreme neerslag.

Natuur helpt niet alleen om ons aan te passen aan klimaatverandering, maar ook om deze af te remmen. Een gezonde bodem legt koolstof vast, duurzame vormen van landbouw verminderen de druk op water en natuur, en circulaire kringlopen zorgen ervoor dat grondstoffen en energie langer in gebruik blijven.

Daarom stimuleren wij initiatieven die bijdragen aan een klimaatbestendig gebied én helpen om verdere klimaatverandering te beperken. Een goed voorbeeld daarvan is het programma Elke Druppel De Grond In. Want een klimaatbestendige regio begint met het koesteren van iedere druppel.

In de Achterhoek, de Liemers en op de hoge zandgronden zien we hoe belangrijk het is om water langer vast te houden. Projecten rond de Baakse Beek en andere beekdalen laten zien hoe natuurherstel, waterbeheer en landbouw elkaar kunnen versterken. Water moet meer ruimte (terug)krijgen in dorpen en steden.

Want gezonde bodems, beekdalen, natuurlijke oevers en natte natuur helpen droogte te beperken en piekbuien op te vangen.

Daarom kiezen wij niet voor een strijd tegen het water, maar voor samenwerken mét de natuur.

Natuur als bondgenoot

Zonder biodiversiteit geen bedrijvigheid. Een gezonde natuur vormt de basis voor landbouw, recreatie, gezondheid en een veerkrachtige regionale economie.

Natuur is geen luxe of sluitpost, maar een bondgenoot bij het vasthouden van water en het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Gezonde beekdalen, rijke bodems en gevarieerde natuur helpen ons om beter om te gaan met droogte, wateroverlast en verlies van biodiversiteit.

Waar dat mogelijk is, verleggen we dijken en geven we de rivier meer ruimte. Ook dijken kunnen bijdragen aan een rijkere natuur. Bloemrijke dijken bieden voedsel en leefruimte aan insecten, vogels en andere soorten.

Daarbij speelt grondwater een belangrijke rol. Ook grondwater verdient bescherming.

Daarbij speelt ook het water onder onze voeten een belangrijke rol. Het voedt beken, houdt natuurgebieden gezond en vormt een belangrijke bron van ons drinkwater. Het is geen onuitputtelijke bron. Wie water gebruikt, draagt ook verantwoordelijkheid voor de toekomst ervan.

[kader]
Water Natuurlijk Rijn en IJssel zet zich in voor:

- herstel van natuurlijke watersystemen;
- meer water vasthouden op de hoge zandgronden;
- een gezonde bodem en een rijk bodemleven;
- natuurvriendelijke inrichting van beken en watergangen;
- herstel van natte natuur;
- bloemrijke dijken;
- maatregelen tegen verdroging.

[kader tot hier]

3. Meer groen en water dichtbij huis

Water speelt niet alleen een rol in het buitengebied.

Ook dorpen en steden krijgen steeds vaker te maken met hitte, droogte en hevige regenval. Arnhem, Zutphen en Winterswijk kampen met hittestress en Almen, Borculo, Bredevoort en Doetinchem zijn gevoelig voor hevige regenval. Meer groen en meer water maken onze leefomgeving gezonder, aantrekkelijker en beter bestand tegen klimaatverandering.

Water Natuurlijk wil dat water en bodem leidend zijn bij nieuwe ontwikkelingen.

We volgen hierbij het principe van eerst vasthouden, dan infiltreren en hergebruiken.

Regenwater zien we niet als afval, maar als waardevolle grondstof. Afvoeren van dat water in riool of sloot is een gemiste kans. Juist door het op te vangen, in de bodem te laten infiltreren of te gebruiken waar geen drinkwaterkwaliteit nodig is, gaan we zuiniger om met water. Zo maken we steden en dorpen beter bestand tegen droogte, wateroverlast en hittestress.

[kader]

Wij zetten ons in voor:

- meer groen in woonwijken langs het water;
- waterberging in steden en dorpen;
- groene schoolpleinen;
- opvang en hergebruik van regenwater;
- minder hittestress;
- toegankelijke oevers en recreatieve routes;
- klimaatbestendige openbare ruimte.

[kader tot hier]

Meer groen en zichtbaar water maken een buurt niet alleen klimaatbestendiger, maar ook gezonder en prettiger om in te wonen. Ze bieden ruimte voor ontmoeting, recreatie en sport en spel.

Groen moet geen uitzondering zijn, maar onderdeel van het dagelijks leven. Daarom zetten wij in op meer bomen in woonwijken, groene schoolpleinen, schaduwrijke straten en toegankelijke parken en natuurgebieden dichtbij huis.

Waterbewust gedrag begint dichtbij huis. In de straat, op het schoolplein en in de eigen tuin. Ook educatie vinden wij belangrijk. Wie begrijpt hoe water werkt en waarom het waardevol is, maakt bewuster keuzes en draagt bij aan een klimaatbestendige leefomgeving.

De vervuiler én de gebruiker betalen

Water is een schaarse grondstof. Daarom vinden wij dat kosten en verantwoordelijkheden eerlijk verdeeld moeten worden.

Water Natuurlijk zet in op het voorkomen van vervuiling aan de bron en het terugdringen van schadelijke stoffen zoals PFAS. Wie vervuilt, draagt verantwoordelijkheid voor de gevolgen. Wie gebruikmaakt van het watersysteem, levert daaraan een eerlijke bijdrage.

Zo werken we aan schoon water zonder de rekening door te schuiven naar toekomstige generaties of naar mensen die weinig invloed hebben op de oorzaak van het probleem.

Wanneer de kosten van vervuiling zichtbaar worden, ontstaat ook meer aandacht voor oplossingen. Dat geldt bijvoorbeeld voor medicijnresten en andere schadelijke stoffen die steeds moeilijker en duurder uit ons water zijn te verwijderen.

Elke euro die vandaag wordt geïnvesteerd in schoon water, een gezonde bodem, sterke natuur en een klimaatbestendige leefomgeving voorkomt hogere kosten in de toekomst.

Daarom kiezen wij voor verantwoordelijkheid nu, voor de lange termijn.

Niet afwachten,
maar aanpakken.

Wat en hoe willen we zijn?

Wij werken aan drie uitgangspunten: schone en gezonde rivieren en beken, een buitengebied met een gezonde bodem met sponswerking en meer groen en water voor klimaatbestendige steden en dorpen.

Dat vraagt om meer dan techniek en regels. Dat vraagt om samenwerking.

Water Natuurlijk gelooft in de kracht van mensen die verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving. Daarom bouwen wij voort op het naoberschap dat zo kenmerkend is voor Oost-Nederland. Dat zien we bijvoorbeeld terug in marken en andere lokale samenwerkingsvormen waarin inwoners gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving.

Daarom geven wij ruimte aan initiatieven van onderop. Overal in ons gebied nemen mensen verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving. Van bewoners die hun omgeving vergroenen tot ondernemers die werken met natuurinclusieve landbouw, drinkbare rivieren, korte ketens en circulaire kringlopen en visverenigingen die waardevolle onderwaterlandschap aanleggen.

Wij kijken naar het hele stroomgebied, maar handelen zo dicht mogelijk bij de bron. Water houdt zich immers niet aan gemeente- of landsgrenzen. Wat stroomopwaarts gebeurt, heeft gevolgen voor alles wat verderop ligt.

Dat zien we bijvoorbeeld in de Berkel en de Oude IJssel, die hun oorsprong deels buiten Nederland hebben. Daarom werken wij ook over de grens samen aan schoon en voldoende water.

Dat vraagt soms om samenwerking in een internationale rivierketen. En soms om een maatregel in een beekdal, een straat of een achtertuin.

Wij kiezen voor doen. Niet wachten tot alles perfect is geregeld, maar stap voor stap werken aan zichtbare verbeteringen.

In 2032 staan wij hier

Water Natuurlijk werkt aan schone rivieren en beken, een buitengebied met een sterke bodem en sponswerking en meer ruimte voor groen en water in steden en dorpen.

Samen met inwoners, ondernemers, boeren en maatschappelijke organisaties bouwen we aan een gezond en veerkrachtig Rijn- en IJsselgebied.

We kijken naar het hele stroomgebied, maar zoeken oplossingen zo dicht mogelijk bij de bron. Vanaf het Winterswijks Plateau tot aan de IJssel koesteren we iedere druppel water.

Zo willen wij goede voorouders zijn voor iedereen die na ons in het Rijn- en IJsselgebied woont, werkt en leeft.

Onze mensen. Mensen maken het verschil

In dit programma noemen we veel voorbeelden. Van drinkbare rivieren tot marken tot en met voedselbossen. Achter al die natuur- en sociale initiatieven staan mensen.

Mensen die niet afwachten tot een ander het oplost, maar zelf aan de slag gaan. Zij delen hun kennis, nemen anderen mee en laten zien - als vóórlevers - wat er mogelijk is in onze regio.

De volgende mensen en organisaties geven iedere dag vorm aan de waarden van Water Natuurlijk. Zij inspireren ons:

[Lijst met namen van kandidaten en ambassadeurs wordt nog ingevoegd]